

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету"

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету" розроблено з метою детінізації економіки, створення передумов для подальшої імплементації в Україні Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Плану дій BEPS), який був розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) для боротьби з розмиванням бази оподаткування і переміщенням прибутків за кордон, а також заходів з лібералізації валютного регулювання.

2. Проблема, яка потребує розв'язання

Ураховуючи необхідність запровадження подальших кроків у боротьбі з розмиванням податкової бази і переміщенням прибутків за кордон, на виконання вимог Закону України "Про валюту і валютні операції" законопроектом пропонується провести кампанію із добровільного одноразового (спеціального) декларування активів фізичних осіб з наданням державних гарантій у частині звільнення декларантів від адміністративної та кримінальної відповідальності за несплату податків і зборів з доходів, що стали джерелом походження таких активів, за умови сплати збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування.

За даними Казначейства України, у 2019 році доходи від сплати податків і зборів до державного бюджету склали 799,8 млрд гривень, до місцевих бюджетів – 270,5 млрд гривень, у тому числі надходження податку і збору на доходи фізичних осіб (включаючи самозайнятих осіб) загалом склали 275,5 млрд гривень. За 2020 рік ці показники становили 851,1 млрд грн, 285,6 млрд грн і 295,1 млрд грн відповідно.

Водночас за розрахунками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у 2019 році рівень тіньової економіки склав 29% від обсягу офіційного ВВП, у I кварталі 2020 року – 31%.

Крім того, одним із негативних явищ сучасного ринку праці України є переміщення частини зайнятого населення до неофіційного (тіньового) сегмента. Така форма зайнятості передбачає приховування від обліку та оподаткування результатів дозволеної законодавством діяльності. Так, згідно з даними Державної служби статистики України кількість неформально зайнятого населення віком від 15 до 70 років в Україні у 2019 році складала

3 460,4 тис. осіб, у січні – вересні 2020 року – 3 275,5 тис. осіб, а відтак, доходи таких громадян залишаються незадекларованими та з них не сплачуються передбачені законом податки і збори.

З 1 січня 2017 року Україна приєдналась до міжнародної програми розширеного співробітництва з питань імплементації Плану дій BEPS, участь у якій на сьогодні беруть понад 135 країн і юрисдикцій.

Наразі на законодавчому рівні вже врегульовано низку питань, необхідних для імплементації окремих кроків Плану дій BEPS, які спрямовані на забезпечення більшої прозорості та розширення бази оподаткування за рахунок залучення до сплати податків платників, які уникали оподаткування, застосовуючи методи, побудовані на використанні транскордонних операцій. Зокрема, Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві" від 16 січня 2020 року № 466-IX передбачено заходи з удосконалення правил трансфертного ціноутворення та запровадження правил оподаткування контрольованих іноземних компаній.

Також відбувається процес налагодження автоматичного обміну фінансовою інформацією, що дасть змогу якісно застосовувати удосконалені правила трансфертного ціноутворення, правила оподаткування контрольованих іноземних компаній тощо.

Разом із запровадженням змін щодо прозорості процесів, пов'язаних зі сплатою податків і зборів, доцільним є надання фізичним особам – резидентам України та фізичним особам, які не є резидентами України, але були резидентами та є чи були платниками податків в Україні, можливості самостійно виправити допущені у минулому помилки та порушення шляхом добровільного декларування активів.

Комплексне впровадження зазначених заходів забезпечить додаткову прозорість та створить умови для належної сплати податків громадянами у подальшому, підвищить загальний рівень податкової культури громадян.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом Закону України передбачається у період з 1 липня 2021 року до 1 липня 2022 року провести одноразове (спеціальне) добровільне декларування активів фізичних осіб.

Для цього фізичні особи – резиденти України, у тому числі самозайняті особи, а також фізичні особи, які не є резидентами України, але які були резидентами на момент отримання (набуття) об'єктів декларування чи на момент нарахування (отримання) доходів, за рахунок яких були отримані (набуті) об'єкти декларування, і які відповідно до Податкового кодексу України є чи були платниками податків, матимуть право подати одноразову (спеціальну) добровільну декларацію із зазначенням активів, що належать суб'єкту декларування на праві приватної власності, якщо такі активи були одержані (набуті) за рахунок доходів, що підлягали в момент їх отримання

оподаткуванню в Україні та з яких не були сплачені податки і збори відповідно до вимог законодавства з питань оподаткування та/або міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та/або не були задекларовані в порушення податкового законодавства та валютного законодавства протягом будь-якого з податкових періодів до 1 січня 2021 року. Таку можливість отримують всі громадяни України, крім осіб, які за будь-який рік, починаючи з 1 січня 2005 року, подавали або мають подавати декларації відповідно до законів, що визначають чи визначали правові та організаційні засади у сфері запобігання корупції (крім тих, які претендували або претендують на зайняття посад, перебування на яких вимагає чи вимагало від особи подання відповідної декларації, та не були призначені або обрані на відповідні посади).

Проектом передбачена можливість поряд із поданням одноразової (спеціальної) добровільної декларації безпосередньо фізичною особою подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації знеособлено (без ідентифікації декларанта) через спеціально уповноваженого представника декларанта – нотаріуса у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Водночас цією можливістю не матимуть право скористатися декларанти, які відповідно до Закону України "Про запобігання корупції" вважаються близькими особами осіб, які за будь-який рік, починаючи з 2005 року, подавали або мають подавати декларації відповідно до законів, що визначають чи визначали правові та організаційні засади у сфері запобігання корупції (крім тих, які претендували або претендують на зайняття посад, перебування на яких вимагає чи вимагало від особи подання відповідної декларації, та не були призначені або обрані на відповідні посади).

Суб'єктом декларування в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації не зазначатиметься інформація про джерела походження задекларованих активів. Задекларовані об'єкти одноразового (спеціального) добровільного декларування потребують підтвердження їх вартості документами (їх копіями) у разі знаходження (реєстрації) активу за межами України та/або декларування валютних цінностей, розміщених на рахунках в Україні, прав грошової вимоги. Інші активи, які знаходяться (зареєстровані) в Україні, за бажанням декларанта можуть бути підтверджені відповідними супровідними документами із визначенням їх вартості.

В одноразовій (спеціальній) добровільній декларації можуть бути відображені такі активи фізичної особи, зокрема, як валютні цінності (крім коштів у готівковій формі), цінні папери, рухоме та нерухоме майно, у тому числі об'єкти незавершеного будівництва, частки (паї) у майні юридичних осіб, що знаходяться (зареєстровані) як в Україні, так і за кордоном.

Збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування визначатиметься за такими ставками:

– 3 % щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках у банках в Україні і прав грошової вимоги до резидентів України за визначених умов, а також інших активів, що знаходяться (zareєстровані) в Україні;

– 5 % щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках у фінансових установах за кордоном і прав грошової вимоги до нерезидентів України за визначених умов, а також інших активів (зокрема рухомого і нерухомого майна, майнових і корпоративних прав, фінансових інструментів), що знаходяться (zareєстровані) за кордоном;

– 2,5% щодо номінальної вартості державних облігацій України з терміном обігу більше ніж 365 днів без права дострокового погашення, придбаних декларантом у період з 1 січня 2021 року до 20 червня 2022 року до подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

При цьому держава гарантуватиме суб'єкту одноразового (спеціального) добровільного декларування:

а) звільнення у разі сплати ним у повному обсязі суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування від відповідальності за порушення податкового, валютного законодавства та від обов'язку нарахування та сплати податків і зборів щодо доходів, які стали джерелом одержання (набуття) активів, зазначених таким декларантом в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації;

б) нерозголошення відповідними державними органами та їх посадовими особами відомостей, що містяться в одноразових (спеціальних) добровільних деклараціях та доданих до них документах, за виключенням випадків, коли це прямо передбачено законами або рішенням суду;

в) заборону, крім визначених законом випадків, на використання відомостей, що містяться в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації, у розслідуваннях та/або перевірках відносно декларанта, а також як докази у кримінальних провадженнях, справах про адміністративні правопорушення, цивільних та адміністративних справах (у межах складу та вартості активів, зазначених в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації як база для нарахування збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування).

Також проектом Закону передбачено визначити склад та обсяг активів, джерела одержання (набуття) яких у разі невикористання фізичною особою права на подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації вважаються такими, з яких повністю сплачено податки і збори відповідно до податкового законодавства, що включають:

– квартиру загальною площею, яка не перевищує 120 кв. метрів, або майнові права, що підтверджені відповідними документами, на таку квартиру у багатоквартирному жилу будинку незавершеного будівництва, або житловий будинок, zareєстрований у встановленому порядку в Україні, загальною площею, яка не перевищує 240 кв. метрів, або житловий будинок незавершеного будівництва загальною площею, яка не перевищує 240 кв.

метрів, за умови наявності у такої фізичної особи права власності на земельну ділянку відповідного цільового призначення;

– нежитлові будівлі некомерційного призначення та/або нежитлові будівлі незавершеного будівництва некомерційного призначення загальною площею, яка не перевищує 60 кв. метрів;

– земельні ділянки, розмір яких не перевищує норми безоплатної передачі, визначеної статтею 121 Земельного кодексу України;

– один транспортний засіб особистого некомерційного використання, який на дату завершення періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування належав фізичній особі на праві власності (крім транспортного засобу, призначеного для перевезення 10 осіб і більше, легкового автомобіля з робочим об'ємом циліндрів двигуна не менше як 3 000 куб. см та/або середньоринковою вартістю понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня 2021 року, мотоцикла із робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 800 куб. см, літака, гелікоптера, яхти та катера);

– інші активи, крім зазначених вище, сумарна вартість яких на дату завершення періоду одноразового (спеціального) добровільного декларування не перевищує 400 тис. гривень.

Зазначений проект є альтернативним до проекту Закону України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету (реєстраційний № 5153 від 25.02.2021).

Основною відмінністю альтернативного проекту є відносно менші розміри ставок суми збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що, на наше переконання має створити ще більш привабливі умови, а відтак і потужнішу мотивацію для детінізації доходів, наповнення вітчизняної економіки фінансовими ресурсами, додаткові надходження до державного бюджету у вигляді податків та сприятиме укоріненню законного обігу капіталів в державі.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Правові відносини у вказаній сфері регулюються Конституцією України та Податковим кодексом України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація відповідного Закону України не потребуватиме додаткових видатків із Державного бюджету України.

6. Прогноз впливу соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття відповідного Закону України

Прийняття Закону дасть змогу створити стимули для виведення з тіні доходів, прихованих від оподаткування, сприятиме підвищенню ефективності протидії розмиванню податкової бази, залученню в економіку України додаткових ресурсів та її активізації, підвищенню податкової культури громадян.

Народний депутат України

К.О. Нестеренко

Д.С. Чорний

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: НЕСТЕРЕНКО КИРИЛЛ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Сертифікат: 3F58310700000000000000000000000000000001

Дійсний до: 27.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 241д9/1-2021/84044 від 09.03.2021

428949